

Janáčkův maraton podruhé: Ukvalské písně v kostele sv. Václava, naturální Vondráček v Domě kultury a divotvorný Slavík v Cooltouru

Ostravan.cz, 27. 10. 2018

27.10.2018 Milan Bátor Hudba Recenze

Janáčková hudba v různých podobách a hudebních druzích se rozezněla i v pátek na vícero místech Ostravy. Koncert Českého filharmonického sboru v kostele sv. Václava následovalo vystoupení Ostrava Youth Orchestra. Závěr patřil Mateřštině v Cooltouru. Konfrontace Janáčkovy hudby s multižánrovým projektem Jiřího Slavíka se ukázal jako ideální cesta k propojení hudební tradice s aktuální současností.

Ostrava Youth Orchestra a dirigent Ondřej Vrabec.

Foto: Martin Kusyn

Páteční odpoledne 26. října podruhé patřilo Leoši Janáčkoví, neúnavnému hledači folklorních pramenů a vlastně i jednomu z prvních vysloveně crossoverových skladatelů v hudebních dějinách. Jeho řeřavé úpravy lidových písní rozdmýchali v pátek nejprve členové Českého filharmonického sboru. Sbormistr Petr Fiala za 28 let existence svého hudebního „dítěte“ dobře ví, jak na Janáčka. První polovina koncertu byla zastoupena skladbami Janáčkovy rané sborové produkce inspirované lidovou hudbou.

Český filharmonický sbor Brno. (Foto: Martin Kusyn)

Šestice ukvalských lidových písní pro smíšený sbor vyzněla v nejstarším ostravském kostele s bezprostřední silou, bohatě odstíněnou dynamikou a nádherně prokreslenou sborovou sazbou. Petr Fiala vede svůj sbor velmi razantně a nesmlouvavě. Folklorní inspirace vyjadřuje s prudkostí, bez vibrata a pompézních průtahů v agogice. Jde mu o jasnou formulaci hudební myšlenky a bezpodmínečně přesnou artikulaci a srozumitelnost zpěvnímu partu. Zpěv sboristů provázely stoprocentní nasazení a přesná intonace.

Český filharmonický sbor Brno. (Foto: Martin Kusyn)

Jedním z nesilnějších momentů koncertu byl Janáčkův mužský sbor Kantor Halfar a závěrečný Otčenáš. Zdravas Maria v závěru sice skončila intonačně nepřesně zahraným tónem jinak dobře hrajícího houslisty, zato tenor Tomáše Kořínka se v této krátké skladbě, stejně jako v Otčenáši osvědčil jako ryze janáčkovský a flexibilních při zdolávání typicky vysokých janáčkovských tenorových poloh.

Český filharmonický sbor Brno. (Foto: Martin Kusyn)

Zajímavými body koncertu Českého filharmonického sboru Brno byly méně často zpívané sbory. Z těch zaujala pro harmonicky podivuhodná Kačena divoká z cyklu Tři smíšené sbory a zejména nádherná trojice Výhružka, Ó, láska a Ach, vojna, vojna z cyklu Čtveřice mužských sborů. Koncert měl dynamický spád a až na všudypřítomnou zimu, která zalézala pod kůži, byl ukázkou špičkové interpretace jednoho z nejlepších sborových těles.

*

Nastal čas zvednout kotvy a přesunout se do Domu kultury města Ostravy, kde Janáčkův maraton pokračoval. Ostrava Youth Orchestra je spojený orchestr studentů Janáčkovy konzervatoře v Ostravě a Fakulty umění Ostravské univerzity. Těleso, které se před první skladbou uhnízdilo v orchestřišti, však bylo složeno i ze členů Janáčkovy filharmonie, Národního divadla moravskoslezského a dalších ostravských orchestrů.

Ostrava Youth Orchestra. (Foto: Martin Kusyn)

Taktovku a uměleckou přípravu měl na starost osvědčený dirigenta a hornista Ondřej Vrabec a i tentokrát byl volbou velmi šťastnou. Už v úvodní skladbě *Žárlivost* Ostrava Youth Orchestra rozehrála Janáčka žhavého a vzrušeného, přitom nechyběly krásné výkony v lesních rozích i dalších nástrojích. Výstavba dirigenta Vrabce byla přehledná, pro mladší členy orchestru bylo jeho srozumitelné dirigování doslova opěrným pilířem provedení.

Na druhou polovinu koncertu se obsada muzikantů na pódiu prostřídala. Přišlo menší těleso, avšak složené z veskrze zkušených a renomovaných instrumentalistů: Alena Mazgajová-Čechová (housle), Petr Maceček (housle), Marek Šumník (viola), Vojtěch Pospíšil (klarinet), Jakub Baran (fagot) a Jindřich Molinger (lesní roh). A samozřejmě neodmyslitelný a skvělý Lukáš Vondráček, který se chopil jednoho z nejnáročnějších a nejprogresivnějších partů, které kdy Janáček vytvořil.

Lukáš Vondráček (Foto: Martin Kusyn)

Concertino pro klavír, dvoje housle, violu, klarinet, lesní roh a fagot má až úsměvnou literární naraci. Sám autor v něm slyšel „cvrčka, mušky, srdce i dravé bystřiny“. Při vši úctě, naštěstí žádnou zvukomalbu ani imitaci přírodních zvuků nečekejme. V Concertinu zní Janáček prudce vznětlivý a nesmírně moderní v novém využití virtuózních prvků. První věta byla dialogem klavíru a lesního rohu. Jakub Molinger si Lukášem Vondráčkem i díky Vrabcově pevnému dirigentskému gestu velice dobře rozuměli a oba zahráli skvěle. V druhé větě s klavírem navázal rovnocennou komunikaci kvílivý a trylkující klarinet Vojtěcha Pospíšila, který zahrál rovněž znamenitě.

Lukáš Vondráček. (Foto: Martin Kusyn)

A Lukáš Vondráček? Už minulá zkušenost z jeho nádherného recitálu, v němž spojil síly s vynikajícím violoncellistou Alexandrem Stadlerem, dávala tušit, že to bude opět zážitek. A předtucha se vyplnila. Lukáš Vondráček opět dokázal, že je nejen zcela mimořádným sólistou, ale i empatickým a v případě nutnosti pouze tichým a ukázněným společníkem. Jeho prsty běhaly po klávesnici v naprosto nezvyklých konfiguracích, tedy v naprosté opozici k lisztovské pasážové rutině a efektnímu prstovému využití celé klaviatury. Janáčková hudba zde využívá atonalitu i ryzí sóničnost. Kolik barev kanulo z jeho kosmaté, neposedné hudby v tónově brilantním a obsažném úhozu Vondráčka! Bylo to vskutku provedení zvláště vynikající.

Závěr koncertu patřil opět Ostrava Youth Orchestra a Janáčkovým Lašským tancům. I zde si přišli posluchači na své a některá místa *Starodávného I*, *Požehnaného I* a *Pilek* si příliš nezadaly s koncerty profesionální filharmonie, která by se za takový výkon nemusela vůbec stydět. Současně se však ukázaly drobné nedostatky v souhře, zejména v částech, kde jsou předepsána ritardanda nebo acceleranda. Za své několikrát vzala intonace houslí

ve vysokých polohách. Ale jak pravil Jaromír Hanzlík v Slavnostech sněženek, chybami se člověk učí. Proto to nevnímejme jako výtku, spíše jako povzbuzení, že příště to může být absolutně perfektní!

*

Následoval poslední přesun do Cooltouru , kde se od 21 hodin rozezněla Mateřština Jiřího Slavíka. Tento multiinstrumentalista a zpěvák narozený v Havířově je objevem české hudební scény posledních dvou let, což je dáno jeho dlouholetým působením v zahraničí. Slavík v roce 2016 natočil album Mateřština, čerpající z lašských folklorních pramenů, současně ale podrobené názoru jazzmana s mezinárodním renomé a obrovskou hráčskou zkušeností. Slavík v Cooltouru vystoupil s dalším všestranným muzikantem Marianem Friedlem za doprovodu Orchestru lidových nástrojů Vojenského uměleckého souboru Ondráš.

Marian Friedl. (Foto: Martin Kusyn)

Mateřština, to je osobitý pohled na vlastní kořeny. V případě Jiřího Slavíka nejde o retrospektivní způsob myšlení, ale o hledání a nalezení nové kvality. Jeho aranžmá lidových písní Čymna nocka, V širém poli studánečka či Aj ty ftačku ukázala, že nejdůležitějším předpokladem kontaktu s folklorním materiálem je intuice. Intuice opřená o transparentní hudební myšlení, schopnost uvažovat v širokých harmonických souvislostech a dar, představit si zvukově rozličné nástrojové kombinace. V jednotlivých písních se Slavík přesouval od klavíru k houslím, klarinetu a kontrbasu naprosto přirozeně a na všechny nástroje hrál, jako by se s nimi narodil. Jeho aranžmá nikde nepotlačilo vnitřní tenzi lidových písní, naopak v nich rozčeřilo nové jazzové harmonické vrstvy, které zazářily v bitonálních postupech, skvělých rytmicko-minimalistických parádičkách (v jedné písni obě ruce hrály doslova proti sobě!) i ambientních plochách.

Z koncertu v Cooltouru. (Foto: Martin Kusyn)

Také Slavíkovy autorské písně jako Gino, Prsten a zejména jazzové klenoty Šašek v lese a Řitní tanec upozornily na jeho tvůrčí nadhled, ale i na tryskající hudební humor, který z něj prýštil i během jeho moderování. Nesmíme zapomenout také na multiinstrumentalistu Mariana Friedla, bez nějž by koncert nebyl úplný. Jeho velký hudecký talent naznačuje, že by dokázal zahrát pomalu i na stéblo trávy: během koncertu se Friedl představil i jako znamenitý lidový zpěvák a zdatný klarinetista. Míra jeho talentu je přinejmenším rovnocenná Slavíkovi s jedním rozdílem. Zatímco Slavíkova muzikalita je jakoby vyřezaná ze dřeva, je sošná, dráždivá, neposedná, intuitivní a spektakulární, Friedlova hudebnost vychází více z tradice a vědeckého poznání, které se odráží v jeho racionálnější přístup. Nicméně i on se dokázal během koncertu odvázet k svěžím improvizacím a míra jejich souznění byla všeobjímající.

Jiří Slavík a Marian Friedl. (Foto: Martin Kusyn)

Slavíkova hra na pětistrunný kontrabas je doslova elektrizující, jeho využití flažoletů, současná hra melodie i doprovodu, stejně jako celoplošný kontakt jeho dlouhých pružných prstů s hmatníkem, připomínal něžné dotyky s milovanou bytostí, jakýsi archetypální a niterný a podvědomý rituál. Mateřština je jedním z největších klenotů současné české hudby, který dokládá, že poznání kořenů je důležité, ale cennější je

poznání, že vyrůstají z půdy, která pokrývá nejen vaši zahradu, ale téměř celou Zemi. Tento kontakt z ní dělá posluchačskou záležitost, které mohou porozumět lidé bez ohledu na jazyk a původ. Koncert Jiřího Slavíka s Marianem Friedlem a Ondrášem byl vyvrcholením dosavadního průběhu Maratonu Leoše Janáčka a pro mne osobně se zařadil k největším hudebním zážitkům letošního roku.

Zdroj:

<http://www.ostravan.cz/52668/janackuv-maraton-podruhe-ukvalske-pisne-v-kostele-sv-vaclava-naturalni-vondracek-v-dome-kultury-a-divotvorny-slavik-v-cooltouru/>